

Dr. Mirjam Milharčič Hladnik

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU

Medkulturni odnosi v večkulturni Sloveniji – pogum za prihodnost

Na inštitutu za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU proučujemo slovensko izseljevanje in priseljevanje v Slovenijo z enakimi metodološkimi in konceptualnimi pristopi. Ugotovili smo, da velja za obe skupini enak motiv migriranja – ustvariti bolj kakovostno prihodnost, kot temu pravi vabilo na današnjo konferenco. Obe skupini tudi zadeva četrta komponenta družbenega razvoja, ki jo prav tako omenja vabilo, to je socialna integracija. Ugotovili smo, skratka, da so naši izseljenci tudi priseljenci in da so priseljenci v Slovenijo izseljenci od nekod drugod. Banalna ugotovitev, ki v našem prostoru deluje kot odkritje, da zemlja ni ravna, na morju plavajoča plošča. Kajti v javnem diskurzu, pa tudi znanosti, so slovenski izseljenci in priseljenci v Slovenijo dve popolnoma različni kategoriji.

Ko pomislimo na to, kaj so ustvarili slovenski izseljenci v svojih novih, posvojenih domovinah nas razganja od ponosa. S svojimi lastnimi sredstvi in rokami so v nekatoliških okoljih zgradili veličastne katoliške cerkve s šolskimi in družabnimi prostori; ogromne narodne domove kot kulturna središča; rekreacijske in počitniške centre; ustanovili so pevsko, dramsko, plesno, operna, folklorna društva; pa tiskarne, založniške hiše, ki so izdajale časopise in knjige v slovenskem in drugih jezikih. Seveda nas posebno močno razganja od ponosa, če vidimo, da naši izseljenci in njihovi potomci še vedno govorijo slovenski jezik in čisto malo nas tudi boli, če so ga pozabili, ali se ga niso nikoli naučili. Ko govorimo o priseljenjih v Slovenijo, pa govorimo o tujcih, delovni sili, kvotah, tistih s takimi in drugačnimi dovoljenji, nevarnosti, nekulturnosti, o motenju celovitosti slovenskega horizonta in o tem, da so krivi za naše težave. Vse to kljub temu, da je bilo že nešteto dokazano, da potrebujemo ljudi in jih bomo v prihodnosti potrebovali še več.

Vprašanje, na katerega si moramo odgovoriti je, zakaj v Sloveniji nimamo migracijske politike, ki bi izhajala iz točno tega razmisleka - da med našimi izseljenci in našimi priseljenji ni nobene razlike. Naši priseljenci so na malo drugačen način »naši«, pa vendar neizogibno sodijo v premislek, kako ustvariti trajnosten razvoj in kakovostno prihodnost za vse sedanje in bodoče prebivalce Slovenije.

Na srečo je do tega razmisleka prišlo že veliko ljudi, čeprav nimajo moči političnega odločanja. Na našem inštitutu smo začeli s projektom, ki bo v letu in pol povezal najrazličnejše dejavnosti in akterje, ki se pri nas ukvarjajo, ne z integracijo tujcev, pač pa z

ustvarjanjem, oblikovanjem medkulturnih odnosov med ljudmi, ki živijo v konkretnih okoljih in imajo konkretne vsakodnevne stike in želje, da bi se razumeli.* Projekt se ukvarja z medkulturnimi odnosi in aktivnim državljanstvom, kar je posebej pomembna zveza, saj si mora za vzpostavljanje medkulturnih odnosov prizadevati vsak aktivni državljan. Po naših prvih ugotovitvah je takšnih državljanov in državljanek pri nas veliko, čeprav bi ne mogli reči, da prav pogosto sedijo v tem prostoru.

Po celi Sloveniji so ljudje - učitelji, mladi aktivisti, člani nevladnih organizacij, zaposleni v knjižnicah in ljudskih univerzah, študenti, prostovoljci, strokovnjaki, tudi zaposleni na ministrstvih in uradih - ki se trudijo na različnih področjih, da bi tujce sprejeli kot sosede, da bi njihovo neznanje slovenskega jezika pomagali čim hitreje odpraviti, da bi otroke, ki pridejo na sistematski pregled v ambulantah pričakal nekdo, ki zna njihov jezik, da bi se učili drug od drugega, da bi se kulturno bogatili in spoznavali, da bi navsezadnje že zaradi vsakodnevnih stikov probleme in težave raje reševali s pogovori kot s pestmi.

Poudarjam, vzpostaviti želimo mrežo med nosilci in izvajalci dejavnosti, ki je nastala iz potrebe ljudi, da vzpostavljajo mostove med različnimi kulturami in je največkrat prostovoljna dejavnost, lahko bi rekli, aktivnih državljanov. Po Sloveniji bomo organizirali posvete, kjer se bodo srečevali ljudje in si izmenjali svoje izkušnje, in na nje ste vsi že zdaj vabljeni. Ugotovili smo, da je v naših medijih in političnih predstavniških telesih več časa posvečenega sovražnemu govoru o tujcih kot pa primerom dobrih praks, kjer prebivalci Slovenije vzpostavljajo medkulturne odnose, pa naj jih uradne kategorije še tako vztrajno ločujejo in dajejo na nasprotne bregove: državljani in ne-državljan, Slovenci in tujci, slovensko govoreči in neslovensko govoreči, tisti s takimi pravicami in oni drugi z drugačnimi pravicami – ali povsem brez njih.

Če govorimo o odgovornosti za kakovostno prihodnost in trajnostni razvoj Slovenije, potem predlagam, da začnemo govoriti o prispevku vseh prebivalcev Slovenije k temu cilju in pri tem upoštevamo vse ljudi, ki tu živijo, delajo in si prizadevajo za njegovo uresničitev – tiste, ki zidajo domove in tiste, ki v njih stanujejo; tiste, ki imajo vse pravice in tiste, ki nimajo nobenih – tiste, ki delajo in navsezadnje tudi tiste, ki v teh težkih časih čakajo, da bodo delo dobili. Država in ministrstva, od kulturnega do šolskega, naj poskrbijo – ne za integracijo tujcev, kajti integracija je dvosmeren proces – pač pa za oblike medkulturnega dialoga v že zdavnaj večkulturni Sloveniji. Za začetek bi zadostovalo, če bi si nastavili ogledalo in se vprašali: ali je sploh kakšna družina v Sloveniji, iz katere bi se v davni ali ne tako davni preteklosti sorodnik ali sorodniki ne odpravili iskat kakovostno prihodnost zase in za svoje otroke drugam? Zadostoval bi pogum, da v ljudeh, ki prihajajo k nam, zagledamo njih.

* Omenjeni raziskovalni projekt: *Strokovne podlage, strategije in teoretske tematizacije za izobraževanje za medkulturne odnose ter aktivno državljanstvo* - Evropski strukturni skladi.